

ШЕВЧЕНКО А. С.

Київський національний лінгвістичний університет

КОНЦЕПТИ ПРАВЕДНІСТЬ І БЕЗЗАКОННЯ У СТАРОМУ ТА НОВОМУ ЗАПОВІТІ

(на матеріалі іспаномовного тексту Біблії)

Стаття присвячена розгляду мовних репрезентацій концептів ПРАВЕДНІСТЬ і БЕЗЗАКОННЯ як ціннісних культурних утворень у межах християнської картини світу в контексті іспанського тексту Біблії. У статті досліджено зміст концептів у книгах Старого та Нового Заповітів.

Ключові слова: християнська картина світу, концепт, заповітні відносини, морально-етичні цінності, мовна картина світу.

Статья посвящена рассмотрению языковых репрезентаций концептов ПРАВЕДНОСТЬ и БЕЗЗАКОНИЕ как ценностных культурных образований в пределах христианской картины мира в контексте испанского текста Библии. В статье исследовано содержание концептов в книгах Ветхого и Нового Заветов.

Ключевые слова: христианская картина мира, концепт, заветные отношения, морально-этические ценности, языковая картина мира.

The article deals with examination of some language representations of the concepts RIGHTIOUSNESS and WICKEDNESS within the limits of the Christian world picture in the context of the Spanish Bible text. The concepts' content of the Old and New Testament books is investigated in the article.

Key words: Christian world picture, concept, covenant relationship, moral and ethical values, language world picture.

Дослідники мови з позицій лінгвокультурології розглядають мову як феномен культури. З початку ХХ століття культура розглядається як “сукупність абсолютних цінностей, створених людиною, це вираження людських відношень у предметах, вчинках, словах, яким люди надають значення” [1:23]. Система цінностей – одна із найважливіших сторін культури, вважається стержнем духовної культури. Доказом цього є наступні найбільш ціннісно забарвлені концепти культури: віра, рай, пекло, гріх, совість, закон, порядок, щастя, батьківщина і т. д.

“Біблія певною мірою сформувала релігійну свідомість, яка у свою чергу відбилася у мові. Мовна ж система шліфує і вкорінює концепти картини світу” [2:23–24]. Святе Письмо є збірником основних концептів “релігійної” картини світу, отже, свідоме чи підсвідоме уявлення людини про світ, її світогляд у християнській культурі визначається саме Біблією.

Біблійні концепти є складовими концептуальної картини світу, розкриваючи поняття про те, ким ми повинні бути і як ми повинні діяти, щоб взаємодіяти гармонійно в людському суспільстві. Концепти ПРАВЕДНІСТЬ і БЕЗЗАКОННЯ видаються нам одними з ключових у віддзеркаленні культури в мові. Іспанський національний варіант Святого Письма дає змогу вивчити дані концепти як загальнолюдські, так і національно детерміновані культурою іспаномовного населення.

Актуальність статті визначається загальною спрямованістю сучасної лінгвістики на вивчення культурного фактора в мові та підвищеною увагою до мовних явищ у тріаді «людина-мова-світ», де мова є формою і способом структуризації та вербалізації досвіду людини. Культурна інформація, закодована в Біблії, є загальнолюдською, це універсалії, притаманні різним культурам (В. Н. Телія) [3]. Концепти ПРАВЕДНІСТЬ і БЕЗЗАКОННЯ впливають на формування релігійного світовідчуття, християнської картини світу та відтворюють культурно значущу інформацію про загальнолюдські морально-етичні принципи і цінності. Досі не існує комплексного аналізу концептів ПРАВЕДНІСТЬ і БЕЗЗАКОННЯ у Старому та Новому Заповіті іспаномовного тексту Біблії.

Метою дослідження є виявлення особливостей мовної реалізації концептів ПРАВЕДНІСТЬ і БЕЗЗАКОННЯ в контексті поєднання когнітивного і комунікативного аспектів іспаномовного тексту Біблії. Їхній зміст розкривається у текстах Старого та Нового Заповітів.

Об'єктом дослідження в даній статті обрані книги Старого (Буття, Повторення Закону, 2-а Самуїлова, 2-а Царів, Йов, Псалми, Приповісті, Ісаїя, Єремія, Єзекіїль, Михей) і Нового Заповітів (Євангеліє від Луки, Євангеліє від Івана, Дії Святих Апостолів, до Римлян, до Ефесян, 2-е до Солунян) іспанської Біблії версії Reina-Valera 1960 року.

У Старому Заповіті ПРАВЕДНІСТЬ передбачає виконання вимог у відносинах з Богом або з іншими людьми, хоча це зазвичай завіт з Богом (наприклад: *Oídme, los que conocéis justicia, pueblo en cuyo corazón está mi ley. No temáis afrenta de hombre, ni desmayéis por sus ultrajes. Isaías 51:7. Y si dijereis: ¿Por qué el hijo no llevará el pecado de su padre? Porque el hijo hizo según el derecho y la justicia, guardó todos mis estatutos y los cumplió, de cierto vivirá. Mas el impío, si se apartare de todos sus pecados que hizo, y guardare todos mis estatutos e hiciere según el derecho y la justicia, de cierto vivirá; no morirá. Ezequiel 18:19, 21*) [6].

Концепт праведності не вказує на поведінку у відповідності з деякими зовнішніми нормами по відношенню до заповіту, а також не вказує на абстрактні правові концепції справедливості. Праведність – це справедливість у контексті відносин заповіту. Коли людина виконує зобов'язання у відносинах, вона вважається праведною (*Así dijo Jehová: Guardad derecho, y haced justicia; porque cercana está mi salvación para venir, y mi justicia para manifestarse. Isaías 56:1. La ira de Jehová soportaré, porque pequé contra él, hasta que juzgue mi causa y haga mi justicia; él me sacará a luz; veré su justicia. Miqueas 7:9*). Етичні та юридичні вимоги – це вимоги Заповіту і суспільства. Загалом, до Виходу ізраїльського народу з Єгипту праведність розглядається у межах спільноти або нації, а після Виходу на перший план виходить праведність особистості [4:193].

У юдаїзмі елліністичного періоду і 1-го століття н. е. “праведність” в цілому відноситься до прийнятої поведінки та етичних якостей з деяким збереженням Старозавітного поняття заповітних відносин. Якості, пов'язані з праведністю, включають милосердя, великодушність, чесність, поміркованість та активну турботу про бідних і пригноблених; якості неправедності включають жадібність, насильство і гноблення. Для того, щоб вважатися праведною, людина повинна також визнати праведність Бога. Праведні особи – це ті люди, у яких достоїнства переважають їхні недоліки. Моделі праведності включають таких Старозавітних героїв, як Авраам (*Y creyó a Jehová, y le fue contado por justicia. Génesis 15:6*), Давид (*Juicio y justicia he hecho; No me abandones a mis opresores. Salmo 119:121. He aquí yo he anhelado tus mandamientos; Vivifícame en tu justicia. Salmo 119:40*) та Ілля (*Luego envió a él un capitán de cincuenta con sus cincuenta, el cual subió a donde él estaba; y he aquí que él estaba sentado en la cumbre del monte. Y el capitán le dijo: Varón de Dios, el rey ha dicho que desciendas. Y Elías respondió y dijo al capitán de cincuenta: Si yo soy varón de Dios, descienda fuego del cielo, y consúmame con tus cincuenta. Y descendió fuego del cielo, que lo consumió a él y a sus cincuenta. 2 Reyes 1:9–10*). Ця література в основному оптимістична по відношенню до здатності людини досягти праведності перед Богом.

У Новому Заповіті знову знаходимо перевагу відносин для досягнення праведності. Праведний той, хто бере участь і зберігає заповітні відносини з Богом чи з іншими людьми. Божа праведність

показана у тому, що Він врятував людство у Христі, встановивши "новий заповіт" як із юдеями, так і з язичниками. Людську праведність можна знайти у вірі, тобто у Божому спасінні у Христі, і в участі у спільноті віри (*Porque en otro tiempo erais tinieblas, mas ahora sois luz en el Señor; andad como hijos de luz (porque el fruto del Espíritu es en toda bondad, justicia y verdad), comprobando lo que es agradable al Señor.* Efesios 5:8–10. *Porque el fin de la ley es Cristo, para justicia a todo aquel que cree.* Romanos 10:4) [6].

Так, маніфестація людської праведності в цілому передбачає покору Божій волі і дії, які приємні Йому. У Синоптичних Євангеліях праведність є характеристикою членів Божого Царства. Апостол Іван (наприклад, розділ 15) визначає, що змістом праведності є любов, яка знаходить своє джерело в любові Христовій (*Como el Padre me ha amado, así también yo os he amado; permaneced en mi amor. Si guardareis mis mandamientos, permaneceréis en mi amor; así como yo he guardado los mandamientos de mi Padre, y permanezco en su amor.* Juan 15:9–10). Кожного разу, коли згадується людська праведність, Новий Заповіт передбачає, що Бог є її джерелом.

"Justicia" у іспаномовній Біблії означає також справедливість та праведний суд. Це принцип моральності, яким повинен мотивуватися суддя, коли виносить свій вердикт, а також моральна чистота у людських взаєминах (*Aprended a hacer el bien; buscad el juicio, restituid al agraviado, haced justicia al huérfano, amparad a la viuda.* Isaías 1:17. *¡Ay del que edifica su casa sin justicia, y sus salas sin equidad, sirviéndose de su prójimo de balde, y no dándole el salario de su trabajo! Que dice: Edificaré para mí casa espaciosa, y salas airosas; y le abre ventanas, y la cubre de cedro, y la pinta de bermellón. ¿Reinarás, porque te rodeas de cedro? ¿No comió y bebió tu padre, e hizo juicio y justicia, y entonces le fue bien? Él juzgó la causa del afligido y del menesteroso, y entonces estuvo bien. ¿No es esto conocerme a mí? dice Jehová.* Jeremías 22:13–16).

У Старому Заповіті праведним судом виступає закон Мойсея (*Jueces y oficiales pondrás en todas tus ciudades que Jehová tu Dios te dará en tus tribus, los cuales juzgarán al pueblo con justo juicio. No tuerzas el derecho; no hagas acepción de personas, ni tomes soborno; porque el soborno ciega los ojos de los sabios, y pervierte las palabras de los justos. La justicia, la justicia seguirás, para que vivas y heredes la tierra que Jehová tu Dios te da.* Deuteronomio 16:18–20). Іноді цар очолює цей суд

(Y decía Absalón: ¡Quién me pusiera por juez en la tierra, para que viniesen a mí todos los que tienen pleito o negocio, que yo les haría justicia! Y acontecía que cuando alguno se acercaba para inclinarse a él, él extendía la mano y lo tomaba, y lo besaba. De esta manera hacía con todos los israelitas que venían al rey a juicio; y así robaba Absalón el corazón de los de Israel. 2 Samuel 15:4–6).

“Justicia” – це також божественне піклування про правильність, яка керує Богом для захисту нужденного і прощення грішника. Воно проявляється у визволенні та у проявах милосердя (*Rociad, cielos, de arriba, y las nubes destilen la justicia; ábrase la tierra, y prodúzcanse la salvación y la justicia; háganse brotar juntamente. Yo Jehová lo he creado. Isaías 45:8*). У Новому Заповіті апостол Павло розвиває цю ідею у доктрині виправдання: божественна дія, яка проголошує грішника праведним через жертву Христа [5:1498].

БЕЗЗАКОННЯ у Священному Письмі означає зло, лихо, несправедливість, розпусту, неправду, марнославство, негідництво і т.д.; беззаконник є також злочинцем, нечестивим, лиходієм, винуватцем, неправим, негідником [4:1059].

У Старому Заповіті беззаконники послідовно характеризуються з точки зору їхніх дій: вони дають лихі поради, переслідують бідних, відмовляються від Господа, проклинають і обманюють, вбивають невинних, грабують, змовляються проти праведних, і часто владолюбні. (*La iniquidad del impío me dice al corazón: No hay temor de Dios delante de sus ojos. Se lisonjea, por tanto, en sus propios ojos, de que su iniquidad no será hallada y aborrecida. Las palabras de su boca son iniquidad y fraude; ha dejado de ser cuerdo y de hacer el bien. Salmo 36:1–3*).

Беззаконники також часто зображені у контрасті з бідними, які є їх жертвами (*¿Hasta cuándo pronunciarán, hablarán cosas duras, y se vanagloriarán todos los que hacen iniquidad? A tu pueblo, oh Jehová, quebrantan, y a tu heredad afligen. A la viuda y al extranjero matan, y a los huérfanos quitan la vida. Salmo 94:4–6. Jehová guarda a los extranjeros; al huérfano y a la viuda sostiene, y el camino de los impíos trastorna. Salmo 146:9*). Хоча ця відмінність, очевидно, не означає, що існувало точне співвідношення між бідними і праведними або між багатими і беззаконниками, однак можна припустити, що багато хто з багатих були багатими, тому що вони нечестиво пригноблювали беззахисних

членів свого суспільства, і багато бідних були такими, тому що вони відмовилися чинити зло.

“Iniquidad” у іспаномовній Біблії означає також лихо, кривду (*El que sembrare iniquidad, iniquidad segará, y la vara de su insolencia se quebrará*. Proverbios 22:8. Пор. укр. : *Хто сіє кривду, той жатиме лихо, а бич гніву його покінчиться*), неправду, оману (*¿Hablaréis iniquidad por Dios? ¿Hablaréis por él engaño?* Job 13:7. *Чи будете ви говорити неправду про Бога, чи будете ви говорити оману про Нього?*), злочин (*¿No hay quebrantamiento para el impío, y extrañamiento para los que hacen iniquidad?* Job 31:3. *Хіба не загинуть для кривдника, і хіба не нещастя злочинцям?*), безправ'я (*He aquí, el impío concibió maldad, se preñó de iniquidad, y dio a luz engaño*. Salmo 7:14. *Ото, беззаконня зачне нечестивий, і завагітніє безправ'ям, і породить неправду*), переступи (*por vuestras iniquidades, dice Jehová, y por las iniquidades de vuestros padres juntamente, los cuales quemaron incienso sobre los montes, y sobre los collados me afrentaron; por tanto, yo les mediré su obra antigua en su seno*. Isaías 65:7. *Укупні переступи ваші й переступи ваших батьків, говорить Господь, що кадили на горах і на взгір'ях Мене зневажали, і заплату їм виміряю Я найперше до їхнього лоня!*), гріхи (*Verá el fruto de la aflicción de su alma, y quedará satisfecho; por su conocimiento justificará mi siervo justo a muchos, y llevará las iniquidades de ellos*. Isaías 53:11. *Він через муки Своєї душі буде бачити плід, та й насититься. Справедливий, Мій Отрок, оправдає пізнанням Своїм багатьох, і їхні гріхи понесе*) [7].

У Новому Заповіті грецьке беззаконня звичайно перекладається як неправедність і позначає опозицію справедливому Божому порядку (*Por esto Dios les envía un poder engañoso, para que crean la mentira, a fin de que sean condenados todos los que no creyeron a la verdad, sino que se complacieron en la injusticia*. 2 Tesalonicenses 2:11–12). В інших місцях воно перекладене як "підлість" (*Pero os dirá: Os digo que no sé de dónde sois; apartaos de mí todos vosotros, hacedores de maldad*. Lucas 13:27). У Діях 1:18 "нагорода за беззаконня" - це тридцять срібняків, які Юда отримав за зраду Ісуса. У Рим. 1:18 воно використовується для характеристики язичників у їхньому повстанні проти Бога. У вірші 29 беззаконня стоїть на чолі списку вад, як всеосяжний термін для всіх форм аморальності (*estando atestados de toda injusticia, fornicación,*

perversidad, avaricia, maldad; llenos de envidia, homicidios, contiendas, engaños y malignidades. Romanos 1:29).

Святе Письмо як об'єкт пізнання релігійного та реального світу стає джерелом поповнення вербалізованих національно-специфічних концептів на лексичному рівні, де відбувається тісний зв'язок концептуальної та мовної картини світу.

Отже, концепти *ПРАВЕДНІСТЬ* і *БЕЗЗАКОННЯ* в контексті Святого Письма відображають ціннісно моральні відношення між Богом та людьми та всередині людської спільноти. Їх актуалізація засобами іспанської мови представляє собою широкий пласт лексичних одиниць, різні способи семантизації та структурне розмаїття. Концепти *ПРАВЕДНІСТЬ* і *БЕЗЗАКОННЯ* виступають як цілісні утворення, здатні повсякчас поповнюватися і відображати накопичений людський досвід.

Перспективи дослідження. Неоднорідність мовної реалізації досліджуваних концептів зумовлює інтерес для їх подальшого вивчення. У наступних розвідках планується провести детальний семантичний та структурний аналіз концептів *ПРАВЕДНІСТЬ* і *БЕЗЗАКОННЯ*.

ЛІТЕРАТУРА

1. Маслова В. А. Лингвокультурология : [учеб. пособ. для студ. высш. учеб. заведений] / Валентина Авраамовна Маслова. – [4-е изд., стер.] – М. : Издат. центр “Академия”, 2010. – 208 с. 2. Клівіцька І. О. Універсальні концепти в християнській картині світу та біблеїзм як засіб їх відображення (на матеріалі сучасної англійської мови) / Ірина Олександрівна Клівіцька // Культура народів Причорномор'я / гл. ред. Петр Петрович Толочко. – Симферополь, 2004. – № 49, Т. 1. – С. 23–26. 3. Телия В. Н. Русская фразеология : Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты / Вероника Николаевна Телия. – М. : Школа “Языки рус. культуры”, 1996. – 288 с. – (Язык. Семиотика. Культура).

ДОВІДНИКИ

4. *International Standard Bible Encyclopedia* : [Vol. 4] / [ed. by G. E. Bromiley]. – Michigan, 1988. – 1209 p. 5. *Santa Biblia*. Reina-Valera 95 : [texto bíblico]. – Colombia : Sociedades Bíblicas Unidas, 2000. – 1548 p.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

6. *Santa Biblia*. Reina-Valera 1960 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://labibliaweb.com/?cat=122>. 7. *Біблія* або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту / [пер. І. Огієнка]. – К. : Українське Біблійне Товариство, 2007. – 1375 с.